

PARTEA GENERALĂ

COMENTARIU

Înainte de a aborda propriu-zis analiza celui dintâi articol din reglementarea noului Cod penal al României (Legea nr. 286/2009^[1]), se impune enunțarea unor scurte considerații preliminare, referitoare la marcarea formală a structurii părții generale a noii codificări, cu surprinderea modificărilor în raport de structura părții generale a Codului penal anterior (Legea nr. 15/1968^[2]).

^[1] Legea nr. 286/2009 privind Codul penal (nou) a fost publicată în M. Of. nr. 510 din 24 iulie 2009, fiind modificată anterior intrării sale în vigoare prin: Legea nr. 27/2012 (M. Of. nr. 180 din 20 martie 2012); Legea nr. 63/2012 (M. Of. nr. 258 din 19 aprilie 2012); Legea nr. 187/2012 de punere în aplicare a noului Cod penal (publicată în M. Of. nr. 757 din 12 noiembrie 2012 și rectificată în M. Of. nr. 117 din 1 martie 2013). Potrivit art. 446 alin. (1) NCP coroborat cu art. 246 din Legea nr. 187/2012, noul Cod penal al României a intrat în vigoare la 1 februarie 2014. Momentul intrării în vigoare a noului Cod penal este marcat de noi perspective de modificare a acestuia [asupra unora dintre ele pronunțându-se inclusiv Curtea Constituțională a României, în cadrul controlului de constituționalitate anterior promulgării, constatând neconstituționalitatea unor prevederi, potrivit deciziilor pronunțate în data de 15 ianuarie 2014 – Deciziile nr. 2/2014 și nr. 3/2014 (M. Of. nr. 71 din 29 ianuarie 2014)]. De asemenea, încă din data de 31 ianuarie 2014, pe site-ul oficial al Ministerului Justiției a fost postat, în vederea dezbaterii publice, un proiect de „Ordonanță de urgență pentru luarea unor măsuri de implementare necesare aplicării Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală și privind implementarea altor acte normative” (printre care și Legea nr. 187/2012, propunându-se introducerea, în cuprinsul acesteia, a unui nou articol, art. 4³, vizând materia aplicării legii penale mai favorabile). În succesiune imediată, problema interesând modificarea dreptului penal substanțial a luat forma unui proiect de lege (care a fost postat spre dezbateră publică pe site-ul oficial al Ministerului Justiției, la adresa de internet <http://www.just.ro/LinkClick.aspx?fileticket=scDuuBhjrVA%3d&tabid=2729> – verificată la data de 13 februarie 2014). Într-un stadiu mult mai avansat la momentul predării spre tipar a prezentului material (anume în etapa ulterioară adoptării de ambele Camere ale Parlamentului, fiind depus la Secretarul general pentru exercitarea dreptului de sesizare asupra constituționalității) se găsea Proiectul de lege pentru abrogarea art. 276 din noul Cod penal (norma de incriminare a faptei cu denumirea marginală „*Presiuni asupra justiției*”), înregistrat pe rolul Camerei Deputaților cu indicativul PL-x nr. 12/2014 (material accesibil la adresa de internet http://www.cdep.ro/pls/proiecte/upl_pck.proiect?cam=2&idp=13700, consultată la data de 28 februarie 2014). *Brevitatis causa*, în continuare, ne vom referi la noua lege penală generală folosind acronimul NCP – noul Cod penal.

^[2] Legea nr. 15/1968 privind Codul penal al României intrat în vigoare la 1 ianuarie 1969 a fost publicată în B. Of. nr. 79-79 bis din 21 iunie 1968, fiind ulterior republicată de două ori: în B. Of. nr. 55-56 din 23 aprilie 1973, respectiv în M. Of. nr. 65 din 16 aprilie 1997. Anterior ieșirii sale din vigoare (prin intrarea în vigoare a noului Cod penal – Legea nr. 286/2009, la 1 februarie 2014), acest act normativ a suferit ultime modificări ca urmare a intrării în vigoare a Legii nr. 27/2012 și a Legii nr. 63/2012; de asemenea, o influență finală asupra acestei reglementări a aporțat-o Decizia nr. 206/2013 a Curții Constituționale a României (M. Of. nr. 350 din 13 iunie 2013), cu implicații asupra aprecierii drept incriminate a faptelor de insultă și calomnie; totodată, de interes în acest sens sunt și Deciziile Curții Constituționale nr. 2/2014 și nr. 3/2014. Dinamica și graficul de lucru al Curții Constituționale au determinat inclusiv pronunțarea unor decizii ale instanței de contencios constituțional privitoare la dispoziții ale legii penale generale adoptate în 1968, la momente ulterioare ieșirii din vigoare a

Astfel, legiuitorul din 2009 a menținut organizarea noii legi penale generale pe o structură ale cărei diviziuni principale sunt *părțile* (generală, respectiv specială), fiecare dintre acestea fiind împărțită în *titluri*, la rândul lor organizate pe *capitole*, iar acestea din urmă subdivizate în *secțiuni*^[1]. Partea generală a noului Cod penal a fost sistematizată pe zece titluri (față de doar opt ale Codului penal din 1969), după cum urmează: Titlul I – „Legea penală și limitele ei de aplicare”; Titlul II – „Infrațiunea”; Titlul III – „Pedepsele”; Titlul IV – „Măsurile de siguranță”; Titlul V – „Minoritatea”; Titlul VI – „Răspunderea penală a persoanei juridice”; Titlul VII – „Cauzele care înlătură răspunderea penală”; Titlul VIII – „Cauzele care înlătură sau modifică executarea pedepsei”; Titlul IX – „Cauzele care înlătură consecințele condamnării”; Titlul X – „Înțelesul unor termeni sau expresii în legea penală”.

Față de codificarea anterioară, în partea generală nu mai este prezent un titlu dedicat *înlocuirii răspunderii penale* (ca urmare a renunțării, de către noul legiuitor, la această instituție juridico-penală, normată în Titlul IV din vechiul cod), cauzele care înlătură răspunderea penală, executarea pedepsei (sau care modifică executarea pedepsei), respectiv cauzele care înlătură consecințele condamnării – reglementate într-un titlu unic în Codul penal din 1969 (Titlul VII) – au fost prevăzute în titluri separate (Titlurile VII, VIII și IX), iar pentru reglementarea sediului principal al materiei instituției răspunderii penale a persoanei juridice a fost elaborat un titlu distinct (Titlul VI). Superioritatea noii tehnici de reglementare este, sub acest aspect, net evidentă, fiind firesc a se acorda un spațiu de reglementare aparte acestor instituții cu specific propriu și rol autonom de netăgăduit.

În ceea ce privește ordinea în care materia este sistematizată, este de observat că noul cod o menține nealterată în raport de cel anterior în privința primelor trei titluri (acordându-se prioritate aspectelor generice legate de principii și de aplicarea legii penale în timp, în spațiu și asupra persoanelor, urmând reglementarea prioritară a instituției fundamentale de bază în materie penală – infrațiunea – și abia apoi a aspectelor legate de sancțiunea penală tipică – pedeapsa). Depășind dispariția din noul Cod penal a instituției înlocuirii răspunderii penale (și deci a unui titlu corespunzător acesteia, care urma reglementării pedepselor în Codul penal din 1969), se remarcă inversarea ordinii titlurilor care tratează măsurile de siguranță,

acesteia. Astfel, potrivit comunicatului de presă postat de Compartimentul relații externe, relații cu presa și protocol al Curții Constituționale pe site-ul oficial al instituției (la adresa de internet – verificată la 28 februarie 2014 – <http://www.ccr.ro/noutati/COMUNICAT-DE-PRES-79>), în data de 11 februarie 2014 a fost admisă excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 118² alin. (2) lit. a) CP 1969, constatându-se că acestea erau constituționale doar în măsura în care permiteau aplicarea legii penale mai favorabile.

Încetarea activității acestui cod a decurs din prevederea art. 250 din Legea nr. 187/2012 de punere în aplicare a noului Cod penal. *Brevitatis causa*, în continuare, pe parcursul prezentei lucrări, ne vom referi la această fostă lege penală generală folosind acronimul CP 1969 – Codul penal din 1969 (deși apreciem mai corectă raportarea la anul adoptării – așadar, CP 1968 –, apelăm la această expresie ca etalon de referință, ea fiind utilizată și în cuprinsul Legii nr. 187/2012 de punere în aplicare a noului Cod penal).

[1] Structura astfel elaborată corespunde standardelor de sistematizare a conținutului actelor normative, stabilite prin art. 51 alin. (3) din Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative (republicată în M. Of. nr. 260 din 21 aprilie 2010).

respectiv minoritatea, prin comparație cu reglementarea anterioară, unde titlul privind minoritatea avea întâietate. Trecând și peste aspectul introducerii în noul Cod penal a titlului aparte conținând prevederea răspunderii penale a persoanei juridice, se poate afirma că legiuitorul penal din 2009 a reluat în continuare ordinea reglementării din codul anterior, cu specificul – deja menționat – al separării în titluri distincte a normelor referitoare la cauzele de înlăturare a răspunderii penale, respectiv a celor de înlăturare sau modificare a executării pedepsei și a celor de înlăturare a consecințelor condamnării, ce erau comprimate într-un titlu unic în Codul penal din 1969, pentru a încheia în mod firesc reglementarea părții generale cu preocuparea pentru relevarea înțelesului specific al unor termeni sau expresii în materie penală (manifestare la nivel conceptual a caracterului autonom al dreptului penal în sistemul juridic național).

Titlul I. Legea penală și limitele ei de aplicare

Capitolul I. Principii generale

Art. 1. Legalitatea incriminării. (1) Legea penală prevede faptele care constituie infracțiuni.

(2) Nicio persoană nu poate fi sancționată penal pentru o faptă care nu era prevăzută de legea penală la data când a fost săvârșită.

COMENTARIU

Cu titlu de *aspect preliminar* față de analiza dispoziției indicate, este de remarcat că noua reglementare penală generală debutează într-o *formă distinctă* de cea anterioară, potrivit căreia primul articol era dedicat unei prevederi care anunța, în mod generic și cu tendință de orientare panoramică, în ce consta *scopul legii penale* (aceasta fiind chiar denumirea marginală a art. 1 CP 1969^[1]).

În ceea ce privește *sediul materiei*, dispoziția privind legalitatea incriminării se situează în primul articol al noului Cod penal, fiind cuprinsă în partea generală a codului, în Titlul I („Legea penală și limitele ei de aplicare”), Capitolul I („Principii generale”). În structura acestui capitol mai este inserată doar o singură altă dispoziție (aceea din art. 2), referitoare la legalitatea sancțiunilor de drept penal.

Poziționarea reglementării este, din punct de vedere formal, al sistematizării, apropiată de soluția Codului penal din 1969, în care textul cu nota marginală „Legalitatea incriminării” ocupa tot o poziție de debut, fiind inserat, de asemenea, în

^[1] Astfel, conform acelei dispoziții (în forma atinsă după ultima republicare a codului), se stabilea: „Legea penală apără, împotriva infracțiunilor, România, suveranitatea, independența, unitatea și indivizibilitatea statului, persoana, drepturile și libertățile acesteia, proprietatea, precum și întreaga ordine de drept”.

primul capitol („Dispoziții preliminare”) al Titlului I („Legea penală și limitele ei de aplicare”) din partea generală. În respectiva codificare însă, dispoziția era cuprinsă în art. 2 (ultimul din capitolul în cauză), fiind precedată de textul referitor la scopul legii penale. Dată fiind și această împrejurare (alături de scindarea prevederii normative a principiului legalității, în materie penală substanțială, în legalitate a incriminării, respectiv legalitate a sancțiunilor), apreciem ca oportună adoptarea denumirii „Principii generale”, în loc de „Dispoziții preliminare”, ca indicativ al capitolului.

Credem totuși că se impune formularea unei precizări, anume aceea că enumerarea din cuprinsul capitolului nu trebuie interpretată drept limitativă^[1]!

Prin comparație cu reglementarea anterioară, se poate observa cu ușurință o *diferență de sistematizare*: în noul Cod penal sunt rezervate articole separate enunțării principiului fundamental al legalității incriminării, respectiv legalității sancțiunilor de drept penal, spre deosebire de reglementarea din Codul penal din 1969, unde cele două erau prevăzute împreună, într-un singur articol (cu structură internă monolitică, nici măcar divizată în alineate), anume art. 2, cu denumirea marginală „Legalitatea incriminării”. Sub acest din urmă aspect, noua codificare marchează o evidentă îmbunătățire, căci din denumirea marginală a art. 2 CP 1969 nu reieșea sfera deplină de cuprindere a dispoziției, referirea fiind limitată doar la aspectul legalității incriminării, deși conținutul prevederii viza și legalitatea sancțiunilor de drept penal.

În doctrină^[2] s-a conturat deja o opinie critică la adresa acestei maniere de reglementare, denunțându-se scindarea în două texte a principiului legalității. Nu credem că reprezintă neapărat un neajuns al reglementării faptul că se abordează în dispoziții separate legalitatea reflectată asupra instituției esențiale a infracțiunii, respectiv asupra instituției fundamentale a sancțiunilor de drept penal^[3].

^[1] Legalitatea incriminării și legalitatea sancțiunilor sunt, fără niciun dubiu (mai ales acum, când însăși legea o arată explicit), principii fundamentale ale dreptului penal; însă ele nu epuizează categoria în care se integrează, existând alături de acestea și alte reguli generale de bază în materie penală care și-au câștigat dreptul de a fi integrate, potrivit aceluiași statut, în rândul principiilor fundamentale ale domeniului (spre exemplu, principiul caracterului personal al răspunderii penale, principiul individualizării sancțiunilor de drept penal, principiul fundamentului mixt, obiectiv-subiectiv, al răspunderii penale etc.).

^[2] G. Antoniu, în G. Antoniu (coord.), C. Bulai, C. Duvac, I. Griga, Gh. Ivan, C. Mitrache, I. Molnar, I. Pascu, V. Pașca, O. Predescu, Explicații preliminare ale noului Cod penal. Vol. I (Articolele 1-52), Ed. Universul Juridic, București, 2010, p. 20, 21.

^[3] Atât din punct de vedere teoretic, cât și (mai ales) practic, este bine cunoscut faptul că analiza instituțiilor fundamentale ale dreptului penal (incluzând aici și verificarea legalității, reflectată asupra fiecăreia dintre acestea) poate fi și este scindată în etape ierarhic ordonate. Drept urmare, este posibil a rezolva aspectele legate de existența și validitatea instituției infracțiunii, cu tot cu verificarea legalității incriminării, fără a mai fi necesar sau posibil a continua cu analiza existenței și validității instituțiilor fundamentale subsecvente, lipsind, așadar, necesitatea sau utilitatea verificării legalității sancțiunilor de drept penal (de exemplu, atunci când, deși fapta constituie infracțiune, există o cauză de înlăturare a răspunderii penale ori de nepedepsire, iar dispunerea unei măsuri de siguranță nu se impune în speță). Într-o atare ipoteză, verificarea legalității sancțiunilor de drept penal nu mai are și nici nu mai poate avea loc (lipsesc atât interesul concret, practic, cât și temeiul procesual care să permită o asemenea verificare asupra unor sancțiuni inaplicabile cazului concret).

Ca *elemente de noutate* aportate de codificarea penală din 2009, reținem în primul rând – urmărind ordinea reglementării – specificarea expresă a tipului de lege care poate (și trebuie) să cuprindă norma de incriminare, pentru a fi formal respectat principiul legalității incriminării: legea *penală* [alin. (1) al art. 1]. Precizarea lipsea din cuprinsul art. 2 CP 1969, fiind subînțeleasă, ceea ce implica o tehnică normativă oarecum deficitară.

Dincolo însă de această corectă întregire formală a manierei de exprimare a principiului legalității incriminării, remarcăm o *altă noutate* (mai substanțială) adusă de noul Cod penal, anume inserarea, în chiar reglementarea care consacră propriu-zis acest principiu fundamental, a dispoziției referitoare la *necesitatea anteriorității incriminării*, în raport de momentul săvârșirii efective a unei fapte care se încadrează în tiparul legal descris de norma penală, drept condiție *sine qua non* pentru calificarea respectivului comportament concret drept infracțional [alin. (2) al art. 1 NCP]. În legislația anterioară, această regulă întregitoare, care oferă o formă completă și eficientă principiului legalității incriminării, era stipulată, în mod criticabil, separat de textul care enunța nucleul principiului, anume într-un articol încadrat în rândul normelor ce disciplinau aplicarea legii penale în timp (art. 11 CP 1969^[1]), aspect justificat de împrejurarea că, în sine, regula cuprinde interdicția aplicării retroactive a legii de incriminare *ex novo*. Soluția atinsă de noul legiuitor penal, care întregește formal conținutul principiului legalității în cuprinsul unui singur articol (completând astfel adagiul *nullum crimen sine lege* prin adăugarea precizării *nullum crimen sine lege praevia*), dedicat special exprimării acestui principiu fundamental al dreptului penal, constituie – în opinia noastră – o îmbunătățire față de stadiul anterior al reglementării.

Cu toate acestea, formularea aleasă pentru exprimarea ideii astfel conturate tinde a fi susceptibilă de critică, aspect deja punctat în doctrină^[2]. Într-adevăr, alin. (2) al art. 1 NCP prevede că „nicio persoană nu poate fi *sanționată penal* pentru o faptă care nu era prevăzută de legea penală la data când a fost săvârșită” (s.n.), referirea formală fiind efectuată, așadar, expres, la sancțiune, iar nu la incriminare, astfel cum s-ar impune ca urmare a notei marginale a art. 1 și – mai ales – ca urmare a noii opțiuni de sistematizare, constând în separarea formulării principiului legalității incriminării de acela al legalității sancțiunilor de drept penal. Din moment ce aspectele privitoare la legalitatea sancțiunilor constituie obiectul conținutului art. 2, atunci orice formulare referitoare la acestea ar trebui să lipsească din redactarea art. 1. Este adevărat că mesajul pe care intenționează să îl transmită legiuitorul poate fi identificat cu suficientă claritate (și fără prea mult efort interpretativ) prin parcurgerea ansamblului reglementării, însă consecvența specifică unei riguroase tehnici legislative ar fi impus exprimarea mai coerentă a ideii, prin recurgerea la o formulare puțin diferită, care să eludeze referirea explicită la *sanctiune*, transmițând direct mesajul în raport de conceptul de *incriminare*.

[1] Acest articol prevedea, sub denumirea marginală „Neretroactivitatea legii penale”: „Legea penală nu se aplică faptelor care, la data când au fost săvârșite, nu erau prevăzute ca infracțiuni”.

[2] G. Antoniu, în G. Antoniu (coord.) ș.a., Explicații preliminare..., vol. I, p. 21.

Potrivit stadiului actual al științei dreptului penal, se apreciază că din afirmarea expresă a principului legalității incriminării trebuie să fie deduse patru consecințe caracterizante pentru norma juridico-penală, astfel încât principiul să funcționeze efectiv, iar nu doar într-o manieră formal-declarativă. După cum s-a statuat constant în doctrină, două dintre aceste caractere ale legii penale guvernate de principiul fundamental al legalității incriminării se impun spre respectare în activitatea de legiferare (componentele *lex scripta* și *lex certa*), în timp ce altele două privesc nemijlocit activitatea practică de aplicare a legii penale de către organele judiciare (componentele *lex praevia* și *lex stricta*).

Art. 2. Legalitatea sancțiunilor de drept penal. (1) Legea penală prevede pedepsele aplicabile și măsurile educative ce se pot lua față de persoanele care au săvârșit infracțiuni, precum și măsurile de siguranță ce se pot lua față de persoanele care au comis fapte prevăzute de legea penală.

(2) Nu se poate aplica o pedeapsă ori nu se poate lua o măsură educativă sau o măsură de siguranță dacă aceasta nu era prevăzută de legea penală la data când fapta a fost săvârșită.

(3) Nicio pedeapsă nu poate fi stabilită și aplicată în afara limitelor generale ale acesteia.

COMENTARIU

Sediul materiei este situat în partea generală a noului Cod penal, în Titlul I, fiind a doua și ultima dispoziție din Capitolul I („Principii generale”). Prevederea este structurată pe trei alineate, în care succesiv se stabilește, mai întâi, propriu-zis, principiul legalității (tuturor) sancțiunilor de drept penal, apoi se interzice expres aplicarea retroactivă a oricărei sancțiuni de drept penal instituite *ex novo*, pentru ca în final să se impună explicit regula obligativității respectării limitelor generale ale pedepsei, atât de către legiuitor (în activitatea legislativă viitoare în materie penală), cât și de către organele judiciare (în activitatea practică efectivă, concretă de aplicare a legii penale pozitive).

Prin comparație cu reglementarea anterioară, apreciem că dispoziția din noul Cod penal relevă o mai clară și cuprinzătoare surprindere a specificului principiului legalității sancțiunilor de drept penal. În Codul penal din 1969, acest principiu fundamental nu cunoștea o prevedere aparte proprie, făcându-se doar o referire parțială în cuprinsul art. 2, cu denumirea marginală (incompletă) „Legalitatea incriminării”^[1]. În configurarea actuală a art. 2 alin. (1) NCP se menționează explicit, în

^[1] Textul astfel redactat de legiuitorul anterior nu stipula, nici măcar într-un alineat, literă sau punct separat față de legalitatea incriminării, principiul legalității sancțiunilor de drept penal, nici nu se referea la acesta în denumirea marginală a articolului în cauză, iar prevederea acestuia era incompletă, pe conținut, deoarece se referea expres la legalitatea pedepselor și – generic – a sancțiunilor de drept penal denumite „măsuri”. În privința acestora din urmă însă, doar printr-o interpretare extensivă se putea aprecia că dispoziția acoperea atât situația măsurilor educative, cât și pe aceea a măsurilor de siguranță. Într-o interpretare restrictivă, de ordin gramatical, sigură era doar referirea la măsurile educative, deoarece textul accentua legătura dintre *infracțiuni* și „măsurile ce se pot lua în cazul

considerarea legalității lor, fiecare dintre cele trei tipuri de sancțiuni de drept penal instituite de legiuitorul român: pedepsele și măsurile educative (așezate expres, în mod corect, în relație cu fapte care se califică formal drept *infrațiuni*), respectiv măsurile de siguranță (puse în legătură – de asemenea expres și corespunzător – doar cu *faptele prevăzute de legea penală*).

În plus, în Codul penal din 1969 nu se prevedea expres regula neretroactivității unei sancțiuni de drept penal inexistente la momentul comiterii faptei în considerarea căreia urma să se aplice, dar prezentă într-o dispoziție legală ulterioară^[1]. În cele din urmă, nicăieri în vechea legislație penală nu era stipulată expres interdicția explicită a depășirii limitelor generale ale unei categorii de pedeapsă. Desigur, principiul era unanim admis de specialiști, din moment ce o nerespectare a sa ar fi contrazis însuși conceptul de limite generale de pedeapsă, respectiv dualitatea categoriilor juridice: limite generale - limite speciale de pedeapsă; în realitatea normativă concretă însă – după cum vom indica în continuare –, pot fi identificate derapaje efective care s-au înregistrat de la imperativul respectării acestei reguli.

Elementele de noutate reies, în liniile lor generale, din prezentarea comparativă anterioară. Astfel, se pot remarca pozitiv, sub acest aspect, indicarea explicită – în primul alineat al articolului – a tuturor categoriilor de sancțiuni de drept penal ca fiind entități supuse principiului legalității, precum și corecta relaționare dintre acestea și tipul de fapte care le determină aplicarea (*infrațiuni* – pentru pedepse și măsuri educative; *fapte prevăzute de legea penală* – pentru măsurile de siguranță, în verificarea scopului prevăzut de lege – art. 107 NCP).

Este de salutat stabilirea unei compatibilități formale exprese între domeniul dreptului penal pozitiv și dispozițiile constituționale care interzic aplicarea retroactivă a legii, cu excepția cazului legii penale sau contravenționale mai favorabile [art. 15 alin. (2) din Legea fundamentală], prin dispoziția inserată în alin. (2) al art. 2 NCP. Această corespondență era tulburată de dispoziția (pre-constituțională în raport de legea fundamentală din 1991) din art. 12 alin. (2) CP 1969 [precum și de prevederile art. 13 alin. (2) și art. 14 alin. (4) CP 1969, care permiteau aplicarea retroactivă a unei legi noi, în privința dispozițiilor acesteia referitoare la pedepse complementare ori la măsuri educative sau de siguranță – este adevărat, numai dacă acestea ar fi avut corespondent în legea anterioară –, inclusiv atunci când ar fi fost mai severe]. Extinderea regulii neretroactivității dispozițiilor având caracter

săvârșirii *acestor fapte*” (s.n.) – adică a *infraunilor* –, ceea ce avea aptitudinea de a exclude (măcar parțial) categoria măsurilor de siguranță, sancțiuni de drept penal care, potrivit art. 111 alin. (2) CP 1969, erau legate de săvârșirea unor *fapte prevăzute de legea penală*.

^[1] În privința pedepselor (principale, cel puțin), regula reieșea indirect, ca urmare a aplicării dispozițiilor de aplicare în timp corespunzătoare principiului legii penale mai favorabile. În schimb, nu același lucru se putea afirma despre situația celorlalte sancțiuni de drept penal. Din contră, printr-o reglementare expresă conținută de norma cu denumirea marginală „Retroactivitatea legii penale” [art. 12 alin. (2) CP 1969], se stipula expres contrariul, anume aplicarea retroactivă a dispozițiilor legii noi care prevedea măsuri de siguranță sau măsuri educative, fără a se limita aceasta doar la ipoteza în care respectivele sancțiuni de drept penal ar fi avut un echivalent în legea anterioară, de unde se deducea că în toate cazurile urma să se aplice – sub acest aspect – legea nouă (inclusiv atunci când ar fi instituit măsuri de acest gen neprevăzute în legislația anterioară).

ex novo de la nivelul unei componente strict limitate a legalității incriminării, în raport și de legalitatea sancțiunilor de drept penal (într-un registru complet care le vizează pe acestea), reprezintă o consolidare firească a legalității, ca imperativ general valabil al sistemului juridic într-un stat de drept, așadar, o *noutate bine-venită*, care îl creditează pozitiv pe noul legiuitor penal român.

În legătură cu prevederea din alin. (2) al art. 2 NCP, urmează a se stabili dacă interdicția aplicării retroactive a unei pedepse, măsuri educative sau măsuri de siguranță vizează doar ipoteza în care acestea nu erau prevăzute, ca tip ori categorie, la momentul comiterii faptei pentru care urmează a fi sancționată persoana făptuitorului sau dacă nu se are cumva în vedere și interdicția aplicării lor retroactive în situația în care legea în vigoare la data comiterii faptei le prevedea ca tipuri ori categorii de sancțiune, dar în limite distincte (mai reduse) decât cele prevăzute de legea ulterioară. Credem că în dispoziția analizată la acest punct se acoperă, de principiu, doar cea dintâi ipoteză, urmând ca secunda să fie rezolvată prin aplicarea dispozițiilor normate în cadrul secțiunii vizând aplicarea legii penale în timp, în considerarea particularităților specifice fiecărui caz concret în parte.

În cele din urmă, de o *evidentă noutate* în spectrul exprimării formale a legii ne apare dispoziția din alineatul final al art. 2 NCP, care interzice explicit depășirea limitelor generale ale unei categorii de pedeapsă în activitatea de stabilire și de aplicare a acesteia. Ca o primă observație în legătură cu această prevedere, trebuie identificată sfera de referire a termenilor utilizați de legiuitor, anume „stabilire”, respectiv „aplicare”. Astfel, trebuie spus că termenul „stabilire” ar putea avea în vedere și activitatea organelor judiciare de selectare, individualizare și fixare a unei sancțiuni de drept penal în sarcina unui infractor, separat de noțiunea de „aplicare”, care presupune nașterea efectivă a obligației acestuia de a executa respectiva sancțiune, ulterior stabilirii sale și ca o consecință (neimplicată automat) a acesteia (sensuri în care termenii sunt utilizați, de altfel, expres, chiar de noul legiuitor penal, în cuprinsul codului, spre exemplu, în reglementarea instituției amânării aplicării pedepsei – art. 83 NCP). Totuși, considerăm că o interpretare logico-rațională a textului, care să nu conducă la concluzia unei prevederi redundante (vizând de două ori etape ale activității aceluiași organe judiciare, în raport de determinarea concretă a sancțiunilor de drept penal, în spețe date), impune admiterea referirii la *stabilirea pedepsei* în sensul de activitate a legiuitorului, de prevedere în lege a unei pedepse în cuprinsul unor limite speciale care să nu depășească limitele generale ale categoriei respectivei sancțiuni, în timp ce referirea la *aplicarea pedepsei* urmează, în mod evident, a viza activitatea organelor judiciare, de fixare a unei pedepse concrete, într-un caz determinat, la o valoare care, chiar dacă poate depăși – cu respectarea unor condiții și în cazuri și limite anume prevăzute și permise de lege – limitele speciale prevăzute pentru o anumită faptă, nu poate însă depăși și limitele generale ale respectivei categorii de pedeapsă.

De altfel, ca o a doua observație, considerăm că motivul principal al inserării exprese (aparent inexplicabilă) a acestei reguli evidente și de bun-simț juridic în textul articolului care impune legalitatea sancțiunilor de drept penal are în vedere mai ales limitarea și jalonarea activității viitoare a însuși legiuitorului, mai degrabă

decât pe aceea a organelor judiciare. Astfel, deși s-au înregistrat deja unele reacții ale doctrinei care contestă utilitatea stipulării legale exprese a regulii inserate în art. 2 alin. (3) NCP, pe motivul că „practica nu a solicitat-o și nici teoria nu a contestat vreodată principiul care stă la baza reglementării”^[1], astfel încât, din punct de vedere științific, ar fi de neconceput o depășire a limitelor generale ale unei categorii de pedeapsă (explicația științifică în sine urmând a reprezenta un impediment suficient în materie, fără a mai fi necesară o prevedere explicită, în acest sens, într-un text al legii), nu putem a nu constata că realitatea normativă românească din ultimii ani a contrazis uneori aceste limite^[2] ale admisibilității științifice în materie de sancțiuni penale.

Credem că, în lumina celor astfel expuse, devine evidentă necesitatea inserării în dreptul pozitiv a unei dispoziții exprese precum este aceea din art. 2 alin. (3) NCP, normă penală generală. Dacă în trecut s-a utilizat (sau s-ar fi putut utiliza formal – deși incorect, în opinia noastră) argumentul priorității și puterii derogatorii a normei speciale, pentru a se acredita divagarea de la regulă, nu vedem cum l-ar putea stopa pe viitorul legiuitor, în întreprinderea unui demers asemănător, această interdicție, astfel cum este ea configurată – din punct de vedere al regimului juridic – astăzi. Apreciem, cu titlu *de lege ferenda*, că (departe de a se impune extragerea dispoziției indicate din partea generală a Codului penal) ar fi de meditat chiar asupra oportunității inserării acestei reguli și în textul constituțional, astfel încât legiuitorul organic să nu mai poată, într-adevăr, deroga de la ea în viitor, în nicio împrejurare posibilă. De asemenea, apreciem că ar fi oportună extinderea referirii exprese din textul de lege analizat și asupra celorlalte sancțiuni de drept

^[1] G. Antoniu, în G. Antoniu (coord.) *ș.a.*, Explicații preliminare..., vol. I, p. 38. Este însă de observat că inclusiv unele poziții doctrinare recente apreciază, dimpotrivă (în mod bulversant), că este posibilă uneori depășirea maximului general al unei categorii de pedeapsă. În acest din urmă sens, a se vedea Gh. Ivan, în G. Antoniu (coord.) *ș.a.*, Explicații preliminare..., vol. I, p. 448, 450; V. Păvăleanu, *Drept penal general* (conform noului Cod penal), Ed. Universul Juridic, București, 2012, p. 212, 213.

^[2] Cu simplul titlu de exemplu și fără pretenție de indicare exhaustivă, putem furniza *câteva exemple de prevederi cuprinse în unele legi speciale, prin care se dispuneau expres* (până pe data de 1 februarie 2014, când au intrat în vigoare, pentru unele dintre acestea, noi limite de pedeapsă, modificate prin Legea de punere în aplicare a noului Cod penal, care a asigurat corespondența respectivelor maxime speciale cu maximul general) *pedepse cu amenda al căror maxim special depășea maximul general al amenzii penale aplicabile persoanelor fizice* [în valoare de 50.000 lei noi – RON –, conform art. 53 alin. (1) lit. c) CP 1969]. Astfel, avem în vedere: art. 103 din Legea nr. 58/1934 asupra cambiei și a biletului la ordin; art. 84 din Legea nr. 59/1934 asupra cecului; art. 92 alin. (3) și (4), art. 93 alin. (1), art. 94 și art. 95 alin. (1) din Legea nr. 107/1996 a apelor; art. 90 din Legea nr. 84/1998 privind mărcile și indicațiile geografice, republicată; art. 39 alin. (8) din Legea nr. 32/2000 privind activitatea de asigurare și supravegherea asigurărilor; art. 98 alin. (1) și (2) din O.U.G. nr. 195/2005 privind protecția mediului; art. 39 alin. (1) din Legea nr. 241/2006 a serviciului de alimentare cu apă și de canalizare, republicată; art. 52 alin. (1) din O.U.G. nr. 57/2007 privind regimul ariilor naturale protejate, conservarea habitatelor naturale, a florei și faunei sălbatice; art. 21, art. 22 alin. (1) lit. a) și art. 23 alin. (2) și (3) din Legea nr. 64/2008 privind funcționarea în condiții de siguranță a instalațiilor sub presiune, instalațiilor de ridicat și a aparatelor consumatoare de combustibil, republicată; art. 24 din Legea nr. 259/2010 a siguranței digurilor.

penal care reprezintă consecințe ale răspunderii penale – măsurile educative^[1] (căci formularea actuală tinde a restrânge nejustificat aplicarea principiului doar la situația *pedepselor*).

Inserarea expresă a principiului din art. 2 alin. (3) NCP reprezintă, în aprecierea noastră, motivul pentru care noul legiuitor penal nu a mai preluat expres unele prevederi din legislația anterioară, care, în raport de anumite instituții particulare ale materiei, stipulau interdicția explicită a depășirii limitelor generale de pedeapsă [precum erau textele anterioare legate de reglementarea tentativei – art. 21 alin. (2) teza I partea finală – ori existente în materia sancționării specifice evadării – art. 269 alin. (3) teza a II-a], rolul acestora fiind preluat de reglementarea generală de principiu astfel inserată.

Capitolul II. Aplicarea legii penale

COMENTARIU

În sistematizarea din noul Cod penal – prin comparație cu reglementarea anterioară –, legiuitorul menține gruparea dispozițiilor referitoare la aplicarea legii penale în al doilea capitol (și ultimul) din primul titlu al părții generale, intitulat „Aplicarea legii penale” (în loc de „Limitele aplicării legii penale”, denumire utilizată în Codul penal din 1969). În continuare – deși doctrina relevă patru entități în considerarea cărora trebuie avută în vedere aplicarea legii penale, anume timpul, spațiul, faptele și persoanele –, se menține împărțirea dispozițiilor circumscrise acestui capitol în două secțiuni, a căror denumire indică explicit reglementarea aspectelor legate de factorii temporal și spațial (în conținutul acestora fiind însă tratate implicit și aspecte legate de ceilalți factori ai aplicării legii penale).

Ca *element de noutate* față de codificarea anterioară, în noul Cod penal se acordă prioritate – în cadrul indicat – reglementării regulilor de aplicare a legii penale în timp față de acelea ale aplicării acesteia în spațiu (se inversează ordinea secțiunilor corespunzătoare). Viziunea accentuează importanța determinării cu prioritate a unui cadru legislativ autohton cert din punct de vedere temporal, incident în toate ipotezele în care regulile de aplicare a legii penale după criteriul spațial ar indica (numai ori și) reglementarea noastră ca fiind aplicabilă în gestionarea unui anumit raport penal de conflict.

^[1] S-ar putea aprecia că dispoziția de principiu din art. 2 alin. (3) NCP este completată, în privința măsurilor educative, de prevederea finală a art. 128 NCP, care, în materia efectului cauzelor de atenuare și agravare asupra măsurilor educative, dispune producerea acestora efecte, dar numai „între limitele prevăzute de lege pentru fiecare măsură educativă”. Desigur, o întregire a principiului la nivel general declarativ, în chiar textul care îl consacră, iar nu prin completări incidentale dispartate, ar consolida în mod superior reglementarea acestuia.

Secțiunea 1. Aplicarea legii penale în timp

COMENTARIU

În noul Cod penal, secțiunea dedicată reglementării aplicării legii penale în timp este compusă din cinci texte (art. 3-7), în care sunt prevăzute: regula de bază în materie – activitatea (art. 3); excepțiile permise de la această regulă, în considerarea unor cazuri particulare, atât în sensul retroactivității legii de dezin-criminare (art. 4), cât și al ultraactivității legii penale temporare (art. 7); principiul specific al aplicării legii penale mai favorabile (*mitior lex*), implicând, de asemenea, situații de aplicare a legii penale în afara activității propriu-zise a acesteia – extraactivitate (art. 5) și retroactivitate (art. 6).

Prin comparație cu secțiunea corespunzătoare din Codul penal din 1969 (art. 10-16), se observă o diminuare a numărului de articole componente. În primul rând, noul legiutor *a renunțat* la prevederea expresă, în această secțiune, a unui articol special dedicat consacării regulii neretroactivității legii penale (astfel cum era, în Codul penal din 1969, art. 11), ca efect al includerii explicite a componentei neretroactivității (*lex praevia*) în conținutul de reglementare al articolelor care consacră principiile fundamentale ale legalității incriminării [art. 1 alin. (2)], respectiv legalității sancțiunilor de drept penal [art. 2 alin. (2)]. Imperativul neretroactivității legii penale se impune, în plus, atât din interpretarea *per a contrario* a art. 15 alin. (2) din Constituție („Legea dispune numai pentru viitor...”), cât și din aceea a principiului activității – regulă de bază în materia aplicării legii penale în timp (art. 3 NCP).

În al doilea rând, *spre deosebire de legiutorul anterior*, în noua viziune penală s-a apreciat oportună renunțarea la instituția aplicării facultative a legii mai favorabile în cazul pedepselor definitive. Argumentele invocate în acest sens au vizat mai ales necesitatea limitării atingerilor aduse autorității de lucru judecat a unor hotărâri definitive de condamnare (și – prin aceasta – a restrângerii ipotezelor de excepție de la o riguroasă respectare a principiului separației puterilor în stat), ca efect al reorientărilor de politică penală, în materie de regim sancționator, aportate prin intrarea în vigoare a unor modificări legislative. Dacă aceste consecințe nedorite sunt un efect inevitabil și justificat al funcționării principiului *mitior lex* atunci când sancțiunea concretă definitiv aplicată nu mai întrunește imperativul legalității, prin raportare la noile prescripții normative (cazul aplicării obligatorii a legii penale mai favorabile după rămânerea definitivă a unei hotărâri de condamnare), nu se mai poate în mod rezonabil afirma același lucru atunci când sancțiunea aplicată în baza legii vechi este legală și în conformitate cu noile dispoziții, chiar dacă acestea sunt mai puțin severe (ceea ce constituia premisa aplicării facultative a legii penale mai favorabile în cazul pedepselor definitive).

Mai trebuie arătat că dispozițiile cuprinse în secțiunea privind aplicarea în timp a legii penale din cadrul părții generale a noului Cod penal reprezintă un veritabil drept comun în materie, aplicabil pentru viitor în orice împrejurare în care legiutorul ar înțelege să intervină prin noi norme asupra stadiului actual al

legislației penale. Însă, în măsura în care asemenea modificări normative potențiale vor include prevederi exprese proprii privind aplicarea în timp, derogatorii de la regulile stabilite în art. 3-7 NCP, sub formă de *dispoziții tranzitorii*, acestea vor avea prioritate de aplicare, în conformitate cu regula *specialia generalibus derogant*^[1]. În plus, în privința reglementării situațiilor tranzitorii determinate de trecerea de la Codul penal din 1969 la noul Cod penal, au aplicabilitate prevederile speciale înscrise, în acest sens, în Legea de punere în aplicare a noului cod (Legea nr. 187/2012, Titlul I, art. 1-22).

Art. 3. Activitatea legii penale. Legea penală se aplică infracțiunilor săvârșite în timpul cât ea se află în vigoare.

COMENTARIU

Dispoziția înscrisă în art. 3 NCP, inclusiv prin poziția ocupată (întâia reglementare a secțiunii referitoare la aplicarea legii penale în timp – aspect prin care se marchează o asemănare cu reglementarea anterioară), stipulează principiul de bază în materia ordonată. Prin comparație cu reglementarea din Codul penal din 1969, se poate constata că dispoziția este *identică* cu aceea cuprinsă în art. 10 din vechiul cod.

În ceea ce privește conținutul reglementării, textul impune regula firească a activității, în materie de aplicare a legii penale sub aspectul factorului temporal. De la data intrării sale în vigoare, prescripția normativă penală activează permanent și continuu, fără momente de întrerupere sau excepții (în mod normal), până în momentul când activitatea sa încetează definitiv (prin ieșirea din vigoare) sau temporar (prin suspendarea aplicării – de exemplu, ulterior declarării neconstituționalității sale și până la modificarea sa corespunzătoare, în termen de 45 de zile de la publicarea în Monitorul Oficial a deciziei Curții Constituționale). Fiind legea curentă (prezumptiv, cea mai corespunzătoare în raport de specificul necesităților societății la un anumit moment istoric dat), indicată și expusă spre informare destinatarilor, susținută de autoritatea coercitivă a statului, legea penală se impune spre respectare general obligatorie de la data intrării în vigoare, urmând a se aplica tuturor situațiilor determinate de transgresarea prevederilor sale imperative.

Raportându-ne la textul art. 3 NCP în considerarea acestui ultim aspect, sesizăm că legiuitorul vorbește despre aplicarea legii penale în raport de toate *infracțiunile* săvârșite în timpul activității sale, ceea ce nu tinde a exprima pe deplin sfera integrală de aplicare a categoriei normative avute în vedere. Astfel, legea penală cuprinde dispoziții referitoare și la instituții a căror incidență nu este legată neapărat

^[1] În acest sens sunt și dispozițiile art. 236 din Legea nr. 187/2012 de punere în aplicare a noului Cod penal: „Dispozițiile părții generale a Codului penal (...) se aplică și faptelor sancționate penal prin legi speciale, în afară de cazul în care legea dispune altfel”. A se vedea și propunerea legislativă existentă la data intrării în vigoare a noului Cod penal (înregistrată la Camera Deputaților cu indicativul PL-X nr. 680/2011), în cuprinsul căreia, la art. II pct. 1, se are în vedere modificarea art. 4 NCP.

de săvârșirea concretă a unor infracțiuni, fiind suficientă reținerea comiterii unor simple *fapte prevăzute de legea penală*. Astfel este cazul – spre exemplu – în privința măsurilor de siguranță (în condițiile legii, dacă fapta este nejustificată). Drept urmare, credem că o stipulare normativă mai riguroasă a acestei reguli ar trebui fie să facă referire expresă la categoria mai largă de *fapte prevăzute de legea penală*, ca entități care determină aplicarea legii penale pe întreaga perioadă a activității sale, fie să suprime orice referire explicită la vreun tip anume de entități factice care atrag respectiva aplicare (după modelul orientativ „Legea penală se aplică în timpul cât ea se află în vigoare”).

Stipulând activitatea legii penale, limitele în cadrul cărora aceasta se aplică – perioada în care este în vigoare –, legiuitorul penal indică implicit (*per a contrario*) perioadele – și, astfel determinate, faptele – asupra cărora, ca regulă, o lege penală nu își poate extinde aplicarea. Astfel, dispozițiile unei legi penale nu vor avea aplicare cu privire la situațiile născute în perioade anterioare datei de la care a început aceasta să activeze, precum nici cu privire la situațiile care se vor naște în perioade posterioare datei la care a încetat respectiva activitate. Primul caz se circumscrie ideii de neretroactivitate a legii; cel de-al doilea, conceptului de non-ultraactivitate a legii. După cum vom vedea în cele ce urmează, legiuitorul consideră aceste implicații ale afirmării principiului activității legii penale ca reprezentând o regulă în materie, însă nu una de tip absolut, fiind inserate în aceeași secțiune unele reglementări derogatorii.

Un alt aspect important de fixat în legătură cu norma analizată îl constituie necesitatea determinării corecte a momentelor care jalonează activitatea legii penale: data intrării acesteia în vigoare, respectiv data ieșirii ei din vigoare. În privința dintâi, ca regulă generală, infracțiunile, pedepsele și regimul executării acestora se reglementează prin lege organică, potrivit art. 73 alin. (3) lit. h) din Constituție, lege care intră în vigoare la 3 zile de la data publicării în Monitorul Oficial al României sau la o dată ulterioară prevăzută în textul ei, potrivit art. 78 din Constituție. Prin excepție, domeniile rezervate legii organice (inclusiv cel penal) pot fi reglementate și prin ordonanțe de urgență ale Guvernului, în condițiile art. 115 alin. (4) și (5) din Constituție. Indiferent că sunt instituite prin lege organică ori prin ordonanță de urgență a Guvernului, normele de incriminare trebuie să fie publicate în Monitorul Oficial al României. În jurisprudența Curții Constituționale a României s-a decis că „depunerea ordonanței de urgență la Camera competentă să fie sesizată și publicarea acesteia sunt două etape succesive în procesul normativ. (...) ordonanța de urgență intră în vigoare în ziua în care este publicată”^[1].

Ieșirea din vigoare a unei prevederi normative conținând reglementări în materie penală poate avea loc fie ca efect al abrogării (totală sau parțială, expresă sau tacită), fie ca efect al ajungerii la termen a unei legi penale temporare (*lato sensu*), fie ca urmare a încetării efectelor juridice consecutiv declarării neconstituționalității, în condițiile indicate la art. 147 alin. (1) din Constituție (dacă

^[1] C.C.R., dec. nr. 28/2013 (M. Of. nr. 164 din 27 martie 2013), pronunțată cu majoritate de voturi și cu formularea unei opinii separate.

în termenul legal legiuitorului nu pune de acord prevederile în cauză cu dispozițiile constituționale). Doctrina indică în mod constant că dispozițiile unei legi penale nu pot fi scoase din vigoare ca simplu efect al căderii în desuetudine ori caducității.

Art. 4. Aplicarea legii penale de dezincriminare. Legea penală nu se aplică faptelor săvârșite sub legea veche, dacă nu mai sunt prevăzute de legea nouă. În acest caz, executarea pedepselor, a măsurilor educative și a măsurilor de siguranță, pronunțate în baza legii vechi, precum și toate consecințele penale ale hotărârilor judecătorești privitoare la aceste fapte încetează prin intrarea în vigoare a legii noi.

COMENTARIU

Dispoziția este situată în art. 4 NCP, succedând, în economia reglementărilor referitoare la aplicarea în timp a legii penale, principiului de bază al activității, reprezentând o primă situație derogatorie de la acesta, în sensul producerii efectelor (favorabile destinatarilor normei) unei legi penale și în raport de situații juridice născute anterior intrării sale în vigoare. În Codul penal din 1969, prevederea referitoare la legea de dezincriminare era cuprinsă în art. 12 alin. (1).

Prin comparație cu reglementarea anterioară, este de sesizat, în primul rând, utilizarea expresă în denumirea marginală a articolului a referirii la categoria normativă care face obiectul reglementării, anume *legea de dezincriminare*. Articolul 12 CP 1969 avea indicat drept *nomen iuris* „Retroactivitatea legii penale”, fără precizarea tipului de lege penală despre a cărei aplicare retroactivă trata textul, în condițiile în care conținutul articolului nu epuiza toate ipotezele de retroactivitate în materia dreptului penal. Ca atare, denumirea actuală apare mai potrivită, urmând a se desprinde din parcurgerea conținutului reglementării faptul că aplicarea legii de dezincriminare este una retroactivă, însă fără pretenția de a se limita (aparent) acest efect numai la respectiva categorie de lege.

În al doilea rând, este de observat că dispoziția din art. 4 NCP preia prevederea din alin. (1) al art. 12 CP 1969, într-o manieră practic identică. Textul este alcătuit din două teze (fraza I și fraza a II-a), care stabilesc succesiv regula aplicării retroactive a legilor dezincriminatorii (excepție de la activitatea legii penale), indicând apoi efectele produse astfel asupra situațiilor juridice deja soluționate, anterior, prin aplicarea dispozițiilor normative care au precedat legii de dezincriminare. Singura *deosebire sesizabilă* între cele două texte este poziția inversată în care sunt menționate efectele produse de dezincriminare asupra sancțiunilor de drept penal, altele decât pedepsele^[1].

^[1] Dacă în Codul penal din 1969 era indicată, după pedepse, mai întâi încetarea executării măsurilor de siguranță, iar abia apoi a măsurilor educative, în noul Cod penal se procedează în sens opus. Nu putem să nu observăm că, în ambele codificări, această ordine a fost indicată invers decât în sistematizarea de ansamblu a părții generale. Deși lipsită de implicații concrete, inconsecvența este regretabilă, apărând ca un element dizarmonic.

O *deosebire notabilă* este reprezentată de renunțarea noului legiuitor la reglementarea inserată în alineatul secund al art. 12 CP 1969, prin care se stipula că „Legea care prevede măsuri de siguranță sau măsuri educative se aplică și infracțiunilor care nu au fost definitiv judecate până la data intrării în vigoare a legii noi”. Nepreluarea acestei dispoziții este firească, în lumina prevederii exprese, drept componentă a principiului fundamental al legalității sancțiunilor de drept penal, a regulii neretroactivității. Dacă o excepție de la aceasta se poate (și trebuie) să fie admisă în ipoteza dispozițiilor de dezincriminare – deoarece acestea se circumscriu, *lato sensu*, noțiunii de lege penală mai favorabilă, astfel cum este utilizat acest concept la nivel constituțional [art. 15 alin. (2)] –, nu același lucru se poate afirma și în ipoteza în care se ridică problema acceptabilității aplicării retroactive, în mod obligatoriu și nediferențiat, a unei legi care instituie sancțiuni noi de drept penal, precum măsurile de siguranță ori cele educative, chiar dacă acestea nu au, formal (sau nu au, în același grad, intensitate), esența retributivă și coercitivă implicată de pedepse. Or, exact acest lucru se urmărea în vechea reglementare. Fără niciun dubiu, noua reglementare ne apare superioară în această privință, situându-se strict pe pozițiile unei legalități care garantează mai deplin drepturile fundamentale ale destinatarilor legii penale, compatibilizând expres dispozițiile legii penale cu imperativele decurgând din reglementarea constituțională și din standardele fixate în diferite documente internaționale la care este parte și statul român. Ca atare, aspectele legate de posibila aplicare retroactivă a unor dispoziții penale care reglementează măsuri educative sau de siguranță rămân, potrivit noului Cod penal – alături de orice alte prevederi inserate într-o nouă lege penală – să facă obiectul regulilor obișnuite privind aplicarea legii penale mai favorabile (sens în care s-a pronunțat constant doctrina majoritară).

Noua reglementare aduce – contrar aparențelor – semnificative și importante *elemente de noutate*, legate de concepția și înțelesul instituției legii de dezincriminare. Deși la o primă vedere este dificil de acceptat acest lucru, din moment ce textul art. 4 NCP reproduce – practic – identic prevederea din art. 12 alin. (1) CP 1969, la o analiză aprofundată, realizată prin coroborare cu prescripțiile cuprinse în legile de procedură penală veche, respectiv nouă, împrejurarea se impune într-un mod cât se poate de evident.

Astfel, în vechea reglementare, reținerea, la nivelul dreptului penal material, a intervenției unei legi de dezincriminare [prin aplicarea prevederilor din art. 12 alin. (1)] atrăgea, din punct de vedere procedural, incidența art. 10 alin. (1) lit. b) CPP 1968^[1], acțiunea penală neputând fi pusă în mișcare sau nemaiputând fi exercitată pe motiv că *fapta nu (mai) este prevăzută de legea penală* (ceea ce

^[1] Legea nr. 29/1968 privind Codul de procedură penală, publicată în B. Of. nr. 145-146 din 12 noiembrie 1968, republicată în B. Of. nr. 58-59 din 26 aprilie 1973 și în M. Of. nr. 78 din 30 aprilie 1997, abrogată la 1 februarie 2014, odată cu intrarea în vigoare a noului Cod de procedură penală adoptat prin Legea nr. 135/2010.

Brevitatis causa, în continuare, ne vom referi la fosta lege procesual penală folosind acronimul CPP 1968 – Codul de procedură penală din 1968, astfel cum expresia este utilizată și în cuprinsul Legii nr. 255/2013 de punere în aplicare a noului Cod de procedură penală.